

Γ8. Η τράπεζα της Ελλάδος

1^η παράγραφος

Ίδρυση

ΣΤΟΧΟΙ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Το 1927, με αφορμή το αίτημα της Ελλάδας στην Κοινωνία των Εθνών για παροχή πρόσθετου δανείου, τέθηκε το ζήτημα της δημιουργίας μιας κεντρικής κρατικής τράπεζας, που θα αναλάμβανε τη διαχείριση των χρεών, την έκδοση χαρτονομίσματος και την ενιαία εφαρμογή της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής. Παρά τις αντιδράσεις της Εθνικής Τράπεζας και κάτω από την πίεση των ξένων συμβούλων, το Μάιο του 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία άρχισε τη λειτουργία της ένα χρόνο αργότερα. Πολύ γρήγορα πέτυχε σταθερές ισοτιμίες της δραχμής με τα ξένα νομίσματα,

Γ8. Η τράπεζα της Ελλάδος

1^η παράγραφος

Ίδρυση

ΣΤΟΧΟΙ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

στηρίζοντας την έκδοση χαρτονομίσματος στα αποθέματά της σε χρυσό και συνάλλαγμα και εξασφαλίζοντας τη μετατρεψιμότητα του εθνικού νομίσματος σε χρυσό. Η επιτυχία αυτή οδήγησε τα δημόσια οικονομικά σε περίοδο ευφορίας, βελτίωσε την πιστοληπτική ικανότητα του κράτους, ενίσχυσε την εισροή συναλλάγματος και τις επενδύσεις και προκάλεσε μία ισχυρή δυναμική που επέτρεψε τις σημαντικές πολιτικές, θεσμικές και οικονομικές πρωτοβουλίες της τελευταίας κυβέρνησης του Ελευθερίου Βενιζέλου (1928-1932).

Γ8. Η τράπεζα της Ελλάδος

1^η παράγραφος

Ίδρυση

ΣΤΟΧΟΙ

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Η περίοδος αυτή κράτησε μέχρι τις αρχές του 1932, οπότε εκδηλώθηκαν στη χώρα οι συνέπειες της μεγάλης οικονομικής κρίσης, που ξεκίνησε από τη Νέα Υόρκη το 1929.

Τράπεζα της Ελλάδος, 1928 - σήμερα

Οι εμπειρογνώμονες της ΚΤΕ (Κοινωνίας των Εθνών) κατόπιν αιτήσεως της ελληνικής κυβέρνησεως (Ιούλιος 1927), αφού μελέτησαν τα ελληνικά οικονομικά δεδομένα απεφάνθησαν ότι μπορεί η Εθνική να παραμείνει εκδοτική Τράπεζα, αφού περιορισθεί σε τραπεζικές μόνον εργασίες και εγκαταλείψει τις εμπορικές. Τούτο όμως δεν απεδέχθη η Εθνική Τράπεζα και έτσι αποφασίσθη η ίδρυση νέας Κεντρικής Εκδοτικής Τραπεζής, της Τραπεζής της Ελλάδος.

Η Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθη με τον νόμο 3424/7-2-1927 και άρχισε τις εργασίες της στις 14-5-1928. Δεν εξέδωσε αμέσως δικά της γραμμάτια, αλλά διετήρησε σε κυκλοφορία τα γραμμάτια της Εθνικής Τραπεζής. Όσα δε γραμμάτια της Εθνικής δεν είχαν τεθεί ακόμῃ σε κυκλοφορία παρελήφθησαν από την Τράπεζα της Ελλάδος, επεσημάνθησαν με τον τίτλο «ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ» και ετέθησαν σε κυκλοφορία.

Τα πρώτα γραμμάτια της Τραπεζής της Ελλάδος των 500 και 5.000 δραχμών εκκυκλοφόρησαν το 1932 και των 50, 100 και 1.000 δραχμών το 1935.

Το 1932 κυκλοφορούν τα πρώτα χαρτονομίσματα της Τραπεζής της Ελλάδος (των 500 και 5.000 δρχ). Η εκτύπωσή τους πραγματοποιήθηκε από την American Banknote Company.

Πολύ γρήγορα πέτυχε:

Η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος

Η Επιτροπή της Κοινωνίας των Εθνών που ήλθε τότε εις την Ελλάδα διά την έρευναν των οικονομικών της, τον Απρίλιον του 1927, ήτο υπό την προεδρίαν του Παρέδρου Γενικού Γραμματέως της Κοινωνίας των Εθνών Avenol. Την απήρτιζαν τα μέλη του Δημοσιονομικού και Οικονομικού Τμήματος της Γραμματείας της Κοινωνίας των Εθνών E. Felkin, Jaques Rueff και J. Von Walre de Bordes. Έπειτα από μελέτην ολίγων εβδομάδων η Επιτροπή είχε μίαν σύνθεσιν όλου του οικονομικού μας προβλήματος. Εις έκθεσιν της προς την Δημοσιονομικήν Επιτροπήν, τέλη Μαΐου 1927, η Επιτροπή υπέβαλε τέσσερα υπομνήματα:

Επί της ταμιακής καταστάσεως του Κράτους.

Επί του προϋπολογισμού.

Επί της Εθνικής Τραπεζής της Ελλάδος.

Επί της οικονομικής καταστάσεως της Χώρας.

[...] Ιδού αι συγκεκριμέναι προτάσεις της Δημοσιονομικής Επιτροπής όπως καθορίζονται εις την έκθεσίν της, χρονολογίας 14 Ιουνίου 1927, προς το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών.

Έλεγε η Δημοσιονομική Επιτροπή: «Μία Εθνική Τράπεζα οφείλει να αναλάβη τας βαρείας ευθύνας της σταθεροποιήσεως του νομίσματος. Η Επιτροπή είναι ευτυχής διαπιστούσα ότι η ανάγκη της αναθεωρήσεως των εργασιών της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, διά να καταστούν συμφωνότεραι προς τας των άλλων εκδοτικών Τραπεζών, έχει αναγνωρισθή πλήρως.

Η Επιτροπή περιορίζεται να αναφέρη εν γενικαίς γραμμαίς τας μεγάλας αρχάς, των οποίων η πείρα έχει αποδείξει την αξίαν και αι οποίαι δέον να εφαρμοσθούν εάν επιθυμή τις να ασφαλίση την ικανοποιητικήν δράσιν μιας Εκδοτικής Τραπέζης, εις την οποίαν ανήκει κυρίως η ευθύνη της διατηρήσεως της νομισματικής σταθερότητος.

Μεταξύ των αρχών τούτων δύναται τις να μνημονεύση:

1) Την ανεξαρτησίαν της Τραπέζης. 2) Το αποκλειστικόν δικαίωμα της εκδόσεως τραπεζογραμματίων. 3) Τον περιορισμό των εργασιών της Τραπέζης εις δάνεια και προεξοφλήσεις βραχυπροθέσμους, δυναμένας να ρευστοποιηθούν αφ' εαυτών. 4) Την μείωσιν του προς την Τράπεζαν χρέους του Κράτους και τον επακριβή καθορισμόν των προς το Κράτος μελλοντικών πιστώσεων. 5) Την συγκέντρωσιν παρά τη Εθνική Τραπέζη όλων των ταμειακών δοσοληψιών του Κράτους και των κρατικών επιχειρήσεων. 6) Την απόκτησιν καλύμματος επαρκούς διά την καθ' ενιαίον τρόπον ρύθμισιν της κυκλοφορίας.

Η Δημοσιονομική Επιτροπή, βάσει των πληροφοριών τας οποίας κατέχει, νομίζει ότι ποσόν εκ τριών εκατομμυρίων λιρών Αγγλίας θα ενίσχυεν επαρκώς την θέσιν της Τραπέζης, εις τρόπον ώστε να δυνηθή να αναλάβη αύτη τας επαυξηθείσας ευθύνας της.»

Ήτο φανερόν ότι αι διαπραγματεύσεις της Γενεύης θα εναυάγουν, εφόσον η διάστασις της Δημοσιονομικής Επιτροπής της Κοινωνίας των Εθνών και των ελληνικών οικονομικών κύκλων – δηλαδή της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος – ήτο ριζική εις ουσιώδη σημεία της τραπεζικής μεταρρυθμίσεως. Το σχέδιον της αναδιοργανώσεως των οικονομικών μας με την βοήθειαν της Κοινωνίας των Εθνών θα έπρεπε να εγκαταλειφθή.

Τότε, διά πρώτην φοράν, ο Εμμανουήλ Τσουδερός έρριψε την ιδέαν: Αντί να παραιτηθή από τας εμπορικής της εργασίας η Εθνική Τράπεζα και να περιορισθή εις εργασίας εκδοτικής Τραπέζης, να γίνη το αντίθετον. Δηλαδή να αποσπασθή το εκδοτικόν προνόμιον από την Εθνικήν Τράπεζαν, η οποία να μείνη Τράπεζα εμπορική, και να ιδρυθή νέα καθαρώς Εκδοτική Τράπεζα.

[...]

Η Διοίκησις της Εθνικής Τραπέζης τελικώς εδέχθη το σχέδιον Τσουδερού. Το είχε δεχθή ευθύς εξ αρχής – καθώς προκύπτει από το γράμμα Τσουδερού προς Διομήδην – και η Υποεπιτροπή της Δημοσιονομικής Επιτροπής της Κοινωνίας των Εθνών. Το εδέχετο και ο Υπουργός των Οικονομικών της Ελλάδος Γεώργιος Καφαντάρης. Εις δηλώσεις του της 20 Ιουλίου 1927 ανακοίνωσε διά πρώτην φοράν ότι συζητούνται δύο σχέδια: το εν που αφορά την μετατροπήν της Εθνικής Τραπέζης εις Εκδοτικήν· και το άλλο την ίδρυσιν καθαρώς Εκδοτικής Τραπέζης^[1].

Ο Εμμανουήλ Τσουδερός, επιστρέψας από την Γενεύην εις τας Αθήνας, έφερε μαζί του και ένα προσχέδιον Καταστατικού της Τραπέζης της Ελλάδος, καθώς και ένα σχέδιον Συμβάσεως μεταξύ Κράτους και Εθνικής Τραπέζης διά τα ζητήματα που θα προέκυπτον από την απόσπασιν του εκδοτικού προνομίου από την Εθνικήν. Τα σχέδια αυτά τα είχε επεξεργασθή η Υποεπιτροπή της Δημοσιονομικής Επιτροπής της Κοινωνίας των Εθνών και τα είχε εγκρίνει η ολομέλεια της ίδιας Επιτροπής.

Τότε εξεδηλώθη άλλη διαφωνία επί των σχεδίων αυτών. Προήρχετο από το Λαϊκόν Κόμμα. [...]

Πράγματι η Κυβέρνησις Συνασπισμού, λόγω της διαφωνίας του Λαϊκού Κόμματος, παραιτήθη. Έγινε νέα Κυβέρνησις από τα άλλα τέσσαρα Κόμματα υπό την Προεδρίαν του Αλεξάνδρου Ζαΐμη.

Η νέα Κυβέρνησις ενεφανίσθη εις την Βουλήν. Και η Βουλή, απέχοντος του Λαϊκού Κόμματος (Συνεδρίασις 28 Αυγούστου 1927), ενέκρινε την γενικήν οικονομικήν πολιτικήν της Κυβερνήσεως και τας προγραμματικάς δηλώσεις του Προέδρου της Αλέξανδρου Ζαΐμη, ο οποίος είχε ζητήσει «άμεσον επιψήφισιν μέτρων συναφών προς οργάνωσιν και εύρυθμον λειτουργίαν Κεντρικής Εκδοτικής Τραπέζης.»

Δεν υπήρχον πλέον εμπόδια διά να ιδρυθή αμιγής Εκδοτική Τράπεζα, η Τράπεζα της Ελλάδος, η οποία μη αποβλέπουσα εις κέρδη εμπορικής Τραπέζης θα υπηρετεί το συμφέρον μόνον του Έθνους.

Η Ελληνική Κυβέρνησις, την οποίαν εξεπροσώπει ο Υπουργός των Οικονομικών Γεώργιος Καφαντάρης και ο Γενικός Διευθυντής του Γενικού Λογιστηρίου Γεώργιος Μαντζαβίνος, το Δημοσιονομικόν Τμήμα της Κοινωνίας των Εθνών, και οι αντιπρόσωποι της Εθνικής Τραπέζης – ο Αλέξανδρος Διομήδης και ο Ιωάννης Δροσόπουλος, ως Διοικητής ο πρώτος και ως Συνδιοικητής ο δεύτερος – και ο καθηγητής Κυριάκος Βαρβαρέσος συνειργάσθησαν εις την τελικήν κατάρτισιν της διεθνούς πράξεως που επέβαλε την τραπεζιτικήν μεταρρύθμισιν εις την Ελλάδα. Είναι το Πρωτόκολλον της Γενεύης της 15 Σεπτεμβρίου 1927.

Ο Αλέξανδρος Διομήδης εξήγησε εις τους μετόχους της Εθνικής Τραπέζης τους λόγους που υπεχρέωναν την Εθνικήν Τράπεζαν να παραιτηθή από το προνόμιόν της και καθώριζε την πολιτικήν της νέας Τραπέζης της Ελλάδος, της οποίας έμελλε να γίνη και ο πρώτος Διοικητής.

«Ο άξων – έλεγε – της όλης εξυγιαντικής του νομίσματος πολιτικής είναι η νέα Εκδοτική Τράπεζα. Οργανούται αύτη ως τραπεζιτικόν ίδρυμα στερούμενον κατ' αρχήν ελευθέρου κερδοσκοπικού χαρακτήρος. Πάσα αυτού πράξις και ενέργεια πρέπει να έχη ως ελατήριο την οικονομικήν ωφέλειαν του συνόλου, άνευ απόψεως πορισμού κερδών. Τα κέρδη είναι πεπερασμένα, και πεπερασμένον το όριον του διανεμομένου μερίσματος.

Αυτός είναι ο απολύτως ισχυρός λόγος δι' ον επεβάλλετο η απόσχισις της εκδοτικής λειτουργίας από της μέχρι τούδε ασκούσης ταύτην Εθνικής Τραπέζης. Αύτη, σύμφωνα με μακράν παράδοσιν εις ην ακλονήτως έμενε πιστή, ήσκησε βεβαίως πάντα τα έργα της με πνεύμα κοινωφελούς Οργανισμού, αποβλέπουσα συνεχώς εις την εξυπηρέτησιν πρωτίστως του κοινού συμφέροντος. Ηθικοί όμως λόγοι επέβαλλον εις αυτήν τούτο, ουχί οικονομική και νομική υποχρέωσις.

Σήμερα δεν ήτο πλέον οικονομικώς δυνατόν η Εθνική Τράπεζα, ως είχεν εξελιχθή μετά υπερογδοηκονταετή βίον, να ασκή και το εκδοτικόν δικαίωμα. Η σύγκρουσις μεταξύ των δύο ιδιοτήτων, Τραπεζικής Εκδοτικής κοινής ωφελείας και Τραπεζικής ιδιωτικής στηριζομένης επί καταθέσεων τας οποίας πρέπει κερδοσκοπικώς να χρησιμοποιήση, θα ήτο μοιραία, μοιραίον δε θα ήτο ότι θα κατίσχυεν η δευτέρα ιδιότης ως ισχυροτέρα και επιβλητικωτέρα, μοιραία δε οπωσδήποτε θα ήτο η συνεχής υπόνοια ότι η έκδοσις, ήτις θέτει εις χείρας της ασκούσης το δικαίωμα τούτο Τραπεζικής όπλον οικονομικώς ακαταμάχητον, δεν ωρμήθη εξ απόψεως καθαρώς αντικειμενικών.

Ο οργανισμός των εκδοτικών Τραπεζών εις όλα πλέον τα Κράτη, τα εισελθόντα εις τον δρόμον της νομισματικής εξυγιάνσεως, αποτελεί συμβιβασμόν μεταξύ των οξυτάτων αντιθέσεων τας οποίας εμφανίζουν αι ανταγωνιζόμεναι αλλήλας κοινωνικαί και οικονομικαί αντιλήψεις αι θεωρητικώς αδιάλλακτοι. Είναι απόλυτος ανάγκη όμως – και τυφλός είναι όστις δεν βλέπει την ανάγκην ταύτην – να υπάρξη, εν μέσω της πολυσυνθέτου οικονομικής ζωής των συγχρόνων κοινωνιών, οργανισμός ισχυρός αλλά και εξ υποχρεώσεως νομικής ανιδιοτελής, όστις να ασκή την κανονιστικήν του λειτουργίαν προς διατήρησιν κατά το δυνατόν της εκάστοτε απειλουμένης οικονομικής ισορροπίας.

Την αποστολήν και το καθήκον αυτό θα έχη παρ' ημίν η Εκδοτική Τράπεζα υπό την επωνυμίαν «Τράπεζα της Ελλάδος».

Ηλία Βενέζη «Χρονικόν της Τραπέζης της
Ελλάδος», Αθήνα, 1955